

Э.Т. БЕРДИЕВ

ЛАНДШАФТЛИ ҚУРИЛИШ

УСЛУБИЙ КЎРСАТМА

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС
ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ АГРАР УНИВЕРСИТЕТИ

Э.Т. БЕРДИЕВ

ЛАНДШАФТЛИ ҚУРИЛИШ

**ФАНИДАН МУСТАҚИЛ ИШЛАРНИ БАЖАРИШ ВА БАҲОЛАШ
БЎЙИЧА**

УСЛУБИЙ КЎРСАТМА

Тошкент – 2016

Тошкент давлат аграр университети Ўқув-услугий кенгашининг 2016 йил ____ - декабрдаги йиғилишида тасдиқланган ва нашрга тавсия этилган (____ - сонли мажлис баёни).

Тузувчи:

Э.Т. Бердиев -ТошДАУ нинг Манзарали боғдорчилик ва кўкаламзорлаштириш кафедраси мудири, доцент, қишлоқ хўжалиги фанлари номзоди

Тақризчилар:

Р.А. Султанов - Манзарали боғдорчилик ва ўрмон хўжалиги Республика илмий ишлаб чиқариш маркази лойиҳа раҳбари, биология фанлари номзоди

М.М. Қаландаров – Тошкент давлат аграр университети, Ўрмончилик ва ўрмон мелиорацияси кафедраси доценти қишлоқ хўжалик фан номзоди

Ушбу услубий кўрсатмада 5410800– Ўрмончилик ва аҳоли яшаш жойларини кўкаламзорлаштириш ва 5411200 – Манзарали боғдорчилик ва кўкаламзорлаштириш йўналиши талабалари ва профессор-ўқитувчиларга фан бўйича мустақил ишларни ташкил этиш, бажариш, уни назорат қилиш ва баҳолаш бўйича услубий кўрсатмалар берилган.

Услубий кўрсатма ТошДАУ Манзарали боғдорчилик ва кўкаламзорлаштириш кафедрасининг 2016 йил 15 ноябрдаги йиғилиши (3-сонли мажлис баёни) ҳамда Ўрмон хўжалиги ва доривор ўсимликлар факультети ўқув-услугий комиссиясининг 2016 йил 28 ноябрдаги йиғилишида (2 -сонли мажлис баёни) муҳокама қилинган ва ўқув жараёнида қўллаш учун тасдиқлашга тавсия этилган.

© Тошкент давлат аграр университети, 2016.

ТошДАУ таҳририят-нашриёт бўлими

КИРИШ

Кўкаламзорлаштириш соҳасида бажарилаётган ишларни жаҳон андозалари даражасида ўтказиш лозим, бунинг учун Ўзбекистонда манзарали боғдорчиликни ривожлантириш стратегияси ишлаб чиқилган ва у изчил ҳаётга татбиқ этилмоқда.

Бугунги кунда аҳоли яшаш жойларини кўкаламзорлаштиришни ландшафт дизайнисиз тасаввур қилиш қийин. Кўкаламзорлаштириш очик майдонларни ландшафтли муҳитни ташкил этиш каби фаолият тури билан ҳам чамбарчас боғлиқдир. “Ландшафт” термини немисча сўз бўлиб, ернинг кўриниши, жойнинг кўриниши маъносини билдиради.

Ландшафтли қурилиш ва ландшафт дизайнининг энг муҳим вазибаларидан бири-инсон ҳаёти учун соғлом ва тўлақонли эстетик табиий муҳит яратишдир. Бу маънода ландшафт дизайни ландшафт архитектураси билан ҳамкорликда фаолият юритади. Демак ландшафт дизайни ҳудудларни кўкаламзорлаштиришга ҳажмий-масофавий жиҳатдан ёндошиб, табиий ландшафт компонентларидан ҳамда архитектура ва муҳандислик иншоотларидан фойдаланган ҳолда ташкилий ишларни амалга оширувчи янги соҳа ҳисобланади.

Ландшафт дизайнининг ўзига хослиги бу табиат, яъни рельеф ва унинг геопластик имкониятлари, сув объектлари, табиий материаллар, мавсумий ўзгарувчан манзарали ўсимлик дунёси каби омилларни асосий иш материали сифатида фойдаланишидир. Ушбу табиий материалларни ягона композицияга бириктириш муайян ижодий асар яратиш ландшафт дизайнининг моҳиятини белгилаб беради. Ландшафт дизайни архитектура ва шаҳарсозлик билан биргаликда табиий материаллардан фойдаланган ҳолда очик муҳитни эстетик шакллантиради.

Бизнинг иссиқ ва қуруқ иқлимли шароитларимизда шаҳар ва қишлоқларни ободонлаштиришдаги энг муҳим тадбирлари-бу кўкаламзорлаштириш объектларини барпо этиш ва уларда ландшафтли муҳит шакллантириш ҳисобланади.

Талабаларнинг “Ландшафтли қурилиш” фанидан бажарадиган мустақил ишининг ўзига хослиги шундаки, ўқув фаолиятининг ушбу қисми бакалаврларнинг мустақил фаоллиги ҳамда тегишли фан ўқитувчисининг бевосита раҳбарлигида ташкил этилиб, у ўқув режасида ажратилган соатлар ҳажми (5410800– Ўрмончилик ва аҳоли яшаш жойларини кўкаламзорлаштириш йўналиши учун 32 соат) доирасида амалга оширилади.

Ушбу услубий кўрсатмаларда мазкур фандан талабалар бажариши лозим бўлган мустақил ишларнинг шакллари, мавзулари ва уларнинг мазмуни,

мустақил ишни амалга ошириш вазифалари, ишни бажариш бўйича профессор-ўқитувчилар консультациясини ташкил этиш, уларни назорат қилиш ва баҳолаш тартиби келтирилган.

«Ландшафтли қурилиш» фани бўйича талабалар мустақил ишларини ташкил этишнинг асосий мақсади бўлиб экинларни суғориш техника ва технологиялари соҳаси бўйича талабаларнинг билимларини мустақил равишда кўшимча бойитиш, уларнинг мустақил фаоллигини ошириш ва мустақил фикрлаш қобилиятларини ривожлантириш ҳисобланиб, унга махсус тадбирлар тизимини қўллаш орқали эришилади. Ушбу услубий кўрсатмалар фаннинг ўқув дастурида кўзда тутилган мустақил иш бўйича ўзлаштирилиши лозим бўлган зарурий билим ва кўникмаларни талабалар томонидан вақтдан оқилона фойдаланган ҳолда самарали ўзлаштирилишини таъминлайди.

«Ландшафтли қурилиш» фанини ўқитиш жараёнини босқичма-босқич ривожлантириш талабаларнинг кизиқишларини, англаш фаоллигини ва мустақил ишларини рағбатлантириш йўналишида бориладики, буларнинг барчаси уларнинг ижодий фикрлаш, мустақил ўрганиш, кўникма ва лаёқатларини узвий шаклланишини таъминлайди.

Эътиборингизга ҳавола этилаётган ушбу услубий кўрсатма Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 2009 йил 14-августдаги 286- сонли «Талабалар мустақил ишини ташкил этиш ва назорат қилиш бўйича йўриқнома» ҳамда 2009 йил 7- августдаги 276- сонли буйруғи билан амалга киритилган «Олий таълим муассасаларида талабалар билимини назорат қилиш ва баҳолашнинг рейтинг тизими тўғрисидаги Низом», Тошкент Давлат аграр университети бўйича 2009 йил 22 - октябрдаги «Талабалар мустақил ишларини ташкил этиш ҳақида» 1.9-2/192- сонли буйруқ ва, шунингдек, ЎзР ОЎМТВ нинг 2012 йил 15- августдаги 332/8 - сонли буйруғи билан тасдиқланган «Ландшафтли қурилиш» фанининг ўқув дастури асосида ишлаб чиқилган.

Мазкур услубий кўрсатмалар 5410800– Ўрмончилик ва аҳоли яшаш жойларини кўкаламзорлаштириш йўналиши талабаларининг «Ландшафтли қурилиш» фанидан мустақил ишларни ташкил этиш, бажариш, уни назорат қилиш ва баҳолаш жараёнида кенг фойдаланиш учун тавсия этилади.

1. ТАЛАБАЛАР МУСТАҚИЛ ИШЛАРИНИНГ МАЗМУНИ ВА ШАКЛЛАРИ

Талабалар мустақил иши (ТМИ) фандан ўқув дастурида белгиланган билим, кўникма ва малаканинг маълум бир қисмини талаба томонидан фан ўқитувчиси консультация ва тавсиялари асосида аудитория ва аудиториядан ташқарида ўзлаштиришга йўналтирилган тизимли фаолиятдир.

Мустақил ишни бажаришдан асосий мақсад кафедра профессор-ўқитувчиларининг бевосита раҳбарлиги ва назорати остида ўқув семестри давомида талабаларни «Ландшафтли қурилиш» фанини узлуксиз ўрганишини ташкил этиш, аудитория машғулотларида олинган билим ва кўникмаларини янада мустаҳкамлаш, навбатдаги дарсларга мустақил тайёргарлик кўриш, уларнинг ақлий меҳнат маданиятини, янги билимларни мустақил равишда ахтариб топиш ва ўзлаштиришни шакллантириш негизида ҳозирги кун талабларига ҳар томонлама жавоб бера оладиган рақобатбардош илмий-педагогик кадрларни тайёрлашга эришишдан иборат.

Мустақил иш учун бериладиган топшириқларнинг шакли ва ҳажми, уларнинг мураккаблик даражаси ўқув режасида кўзда тутилган мавзуларни ўзлаштириб бориш давомида талабаларда фан бўйича етарлича кўникмалар мужассамланганлигига мувофиқ ўзгариб боради. Бунда талабаларни топшириқларни бажаришга тизимли ва ижодий ёндошишга йўналтирган ҳолда мустақил ишлаш қобилияти даражасини аста-секин шакллантириб бориш талаб этилади.

«Ландшафтли қурилиш» фани бўйича мустақил ишни ташкил этишда талабаларнинг академик ўзлаштириш даражалари ва қобилиятларини инобатга олган ҳолда қуйидаги шакллардан фойдаланлади: 1) фаннинг айрим мавзуларини тавсия этилган ўқув ва ўқув-услубий адабиётлардан фойдаланган ҳолда мустақил ўзлаштириш; 2) амалий машғулотларга мустақил тайёргарлик кўриб бориш; 3) мустақил ўрганиладиган мавзулар бўйича реферат тайёрлаш; 4) мунозарали саволлар ва топшириқларга тайёргарлик кўриш; 5) талабаларнинг илмий жамиятлари ва тўғаракларида иштирок этиш; 6) илмий мақола, тезислар ва маъруза матнларни тайёрлаш; 6) ахборот-ресурс марказида белгиланган мавзулар бўйича назарий, амалий ва статистик маълумотларни йиғиш, уларни қайта ишлаш ва муайян тизимга солиш; 7) белгиланган мавзулар бўйича замонавий ахборот технологиялари ёрдамида такдимот материаллари тайёрлаш; 8) талабалар турар жойида, маънавият хонаси, кутубхона, замонавий ахборот технологиялар маркази имкониятларидан фойдаланилган ҳолда мустақил ўқиш жараёнларида иштирок этиш; 9) кафедранинг илмий ҳамда илмий-услубий ишларида фаол иштирок этиш ва бошқалар.

Талабаларнинг мустақил иши таълим ва тарбиянинг шундай вазифаларига қаратилганки, бунда бутун ўқув жараёни талабалар томонидан фан асосларини тўлалигича фаол, онгли, пухта ва тизимли равишда ўзлаштириш ва уларда ландшафтли қурилиш фанининг умумий масалалари, илмий асослари, ландшафтли қурилиш тарихи, ландшафт структураси, морфологияси, ландшафтни шаклланишида иқлимнинг, гидросферанинг роли, ландшафт

шаклланишида ташқи экологик омилларнинг аҳамияти, ўрмон ландшафти ва унинг рекреацион аҳамияти, замонавий ландшафт анъаналари, ландшафт компонентлари, ландшафт воситалари, шаҳарсозлик ва ландшафт архитектураси, ландшафт объектлари ва уларни шакллантириш усуллари, ландшафт дизайни ва унинг кўкаламзорлаштиришдаги роли, йўл бўйи ландшафтларини шакллантириш, шаҳар кўчаларини ландшафтли лойиҳалаш, сув хавзалари қирғоқларида ландшафтли муҳитни шакллантириш, ландшафт қурилиши учун манзарали дарахт-бута ўсимликлар ҳақида муайян дунёқарашни шакллантириш имконини беради.

Мавзуни мустақил ўзлаштириш. Фаннинг хусусияти, талабаларнинг билим даражаси ва қобилиятига мувофиқ ишчи ўқув дастурида кўзда тутилган алоҳида мавзулар мустақил равишда ўзлаштириш учун талабаларга топширилади. Бу ерда мавзунинг асосий мазмунини ифодалаш ва очиқ беришга имкон берувчи таянч иборалар, мавзуни тизимли баён қилишга хизмат қилувчи саволларга эътибор қаратиш, асосий адабиётлар ва ахборот манбалари кўрсатилади.

Топширикни бажариш жараёнида талабалар ўқув адабиётларидан мустақил равишда фойдаланиб, берилган мавзунинг қисқача мазмунини конспектлаштирадilar, таянч ибораларнинг моҳиятини англаган ҳолда мавзуга тааллуқли саволларга жавоб тайёрлайдилар. Зарур ҳолларда (ўзлаштириш нисбатан мураккаб бўлса, мавзуга оид баъзи саволлар пайдо бўлганда, адабиётлар етишмаганда, мавзуни етарлича тизимли баён эта олмаганда ва ҳ.к.) ўқитувчидан консультациялар оладилар. Мустақил ўзлаштирилган мавзу бўйича тайёрланган реферат ўқитувчига топширилади ва ҳимоя қилинади.

Ўқув жараёнининг таркибий қисми бўлган «Ландшафтли қурилиш» фанидан назарий ва амалий машғулотлар бўйича мустақил ишлар асосан рефератлар кўринишида тақдим этилади.

Реферат талабалар мустақил илмий ишининг алоҳида шакли ҳисобланади. Талабаларнинг илмий ижоди ўқув жараёнининг бир тури сифатида ўқитиш, билим бериш ва тарбиялаш вазифаларини бажаришда ўзига хос хусусиятларга эга. Бунда талаба илмий тадқиқот фаолиятига жалб қилиниб, у илмий адабиётлар билан ишлаш, соҳа бўйича керакли илмий материалларни тўплаш, уларни умумлаштириш, қайта ишлаш ва таҳлил қилиш кўникмаларига эга бўлади, ўрганилаётган мавзу бўйича фан-техника ютуқларини танқидий баҳолашни ўрганади, назарияни амалиёт билан боғлайди ва ҳ.к.

Реферат тайёрлаш – бу талабалар мустақил ишларининг самарали шаклларида биридир. Мазкур илмий тадқиқот шакли талабалар томонидан

реферат мавзусини танлаш, унда ёритиладиган масалалар мазмунини олдиндан режалаштириш, рефератни тайёрлаш ва муҳокама қилишнинг барча босқичларида фан ўқитувчиларининг ташкилий-услубий ёрдами ва консультация асосидагина самарали амалга оширилиши мумкин. Бу ерда ўқитувчининг магистрантларнинг реферат ишларига раҳбарлик қилиши қанчалик тўғри ва малакали амалга оширилганлиги ҳамда рефератни бажаришга оид талаблар мезони қанчалик тўғри қўйилганлиги муҳим аҳамият касб этади.

Талабаларнинг реферат тайёрлаш кўникмаларини, илмий қизиқишлари ва билим даражасини ҳисобга олган ҳолда топшириқлар берилиши алоҳида аҳамиятга эга.

Кўргазмали воситалар тайёрлаш. «Ландшафтли қурилиш» фанидан тавсия этилган мавзу бўйича реферат бажариш ушбу мавзунини баён қилиш ва яхшироқ ўзлаштириш учун имкон берувчи кўргазмали материаллар тайёрлаш вазифаси билан алмаштирилиши мумкин. Мавзу ўқитувчи томонидан аниқланиб, талабага тегишли кўрсатма ва йўл-йўриқлар берилади. Кўргазмали воситаларнинг миқдори, шакли ва мазмуни талаба томонидан мустақил равишда танланади. Бундай вазифани бир мавзу бўйича бир нечта талабага ёки талабалар гуруҳига топширишга йўл қўйилади.

Мавзу бўйича тестлар, мунозарали савол ва топшириқлар тайёрлаш.

Фандан тавсия этилган мустақил иш мавзуси бўйича реферат тайёрлаш ушбу мавзу бўйича тестлар, мураккаблик даражаси турлича бўлган топшириқлар, мунозарага асос бўла оладиган саволлар тузиш вазифаси билан алмаштирилиши мумкин. Бунда талабага ўқитувчи томонидан тест саволлари тайёрлашга қўйиладиган талаблар ва уни тузиш тартиб-қоидалари, қандай мақсад кўзда тутилаётганлиги, муаммоли саволлар тузишда мавзунинг мунозарали жиҳатларини қандай ажратиш лозимлиги, топшириқларни тузиш усуллари бўйича тегишли кўрсатмалар берилади.

Илмий мақола, тезислар ва маърузалар тайёрлаш. Талабага бирон-бир мавзу бўйича (мавзунини талабанинг ўзи ҳам танлаши мумкин) илмий мақола, тезис ёки маъруза тайёрлаш топширилишига йўл қўйилади. Бунда талаба ўқув адабиётлари, илмий-тадқиқот ишлари, диссертациялар, мақола ва монографиялар ҳамда бошқа ахборот манбаларидан мавзуга тегишли материаллар тўплайди, уларни умумлаштиради ва таҳлил этади.

Талабаларнинг илмий-назарий конференциялари ҳам талабалар мустақил ишининг шаклларида биридир. Бунда кафедра профессор-ўқитувчилари мутахассислик бўйича талабаларнинг қизиқишларини ҳисобга олган ҳолда табақалаштириб ташкил қилиши талаб этилади. Шундагина

илмий-назарий конференцияда талабаларнинг фаол иштирок этишга ва манфаатдорлиги талаб даражасида таъминланади.

Талабаларнинг соҳа бўйича энг яхши маърузаси умум университет илмий-назарий конференциясига тақдим этилади.

Барча мутахассисликлар учун ягона бўлган конференция мавзусини тасдиқлаб, талабаларнинг маъруза ва чиқишларини уларнинг қизиқишларига қараб мослаштиришга йўл қўйилади.

2. ТАЛАБАЛАР МУСТАҚИЛ ИШЛАРИНИ ТАШКИЛ ЭТИШНИНГ АСОСИЙ ТАМОЙИЛЛАРИ

Талабалар мустақил ишларини ташкил этишда «Талабалар мустақил ишини ташкил этиш ва назорат қилиш бўйича йўриқнома»да белгиланган қуйидаги асосий тамойилларга риоя қилиш мақсадга мувофиқдир:

1.Талабаларлар мустақил ишларини якка кўринишда - аудиториялар ва аудиториядан ташқарида ташкил этиш;

2.Талабаларлар мустақил ишларини тизимли равишда, яъни босқичма-босқич, оддийдан мураккабга қараб ташкил этилишини таъминлаш;

3. Талабалар мустақил ишларининг шакли ва ҳажмини белгилашда қуйидаги муҳим жиҳатларга эътибор қаратиш: а) талабанинг ўқиш босқичига; б) муайян фаннинг ўзига хос хусусияти, ўзлаштиришдаги қийинчилик даражасига; в) талабанинг қобилияти, назарий ва амалий тайёргарлик даражасига; г) фаннинг ахборот манбалари билан таъминланганлик даражасига; д) талабанинг ахборот манбалари билан ишлай олиш даражасига; е) мустақил иш учун топшириқлар курсдан-курса ўтиш билан шакл ва ҳажм жиҳатидан ўзгариб боришига; е) мустақил ишни фаннинг хусусияти ҳамда талабанинг академик ўзлаштириш даражаси ва қобилиятига мос ҳолда ташкил этишга.

3.МУСТАҚИЛ ИШНИ АМАЛГА ОШИРИШДА ТАЛАБА БАЖАРИШИ ЛОЗИМ БЎЛГАН ВАЗИФАЛАР

Талабалар мустақил ишларини ташкил этишда қуйидаги вазифаларни бажаришлари лозим:

1)янги билимларни мустақил равишда пухта ўзлаштириш кўникмаларига эга бўлиш;

2)зарур маълумотларни ахтариб топиш учун қулай усулларни ва воситаларни аниқлаш;

3)ахборот манбаларидан самарали фойдаланиш;

- 4)анъанавий ўқув ва илмий адабиётлар ҳамда меъёрий ҳужжатлар билан ишлаш;
- 5) электрон ўқув ва илмий адабиётлар ва маълумотлар банки билан ишлаш;
- 6)интернет тармоғидан мақсадли фойдаланиш;
- 7)маълумотлар базасини таҳлил этиш;
- 8)иш натижаларини экспертизага тайёрлаш ва эксперт хулосаси асосида қайта ишлаш;
- 9)топшириқларни бажаришда тизимли ва ижодий ёндашиш;
- 10) ишлаб чиқилган ечим, лойиҳа ёки ғояни асослаш ва мутахассислар даврасида ҳимоя қилиш.

4.ТАЛАБАЛАР МУСТАҚИЛ ИШИ БЎЙИЧА КОНСУЛЬТАЦИЯЛАРНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ТАРТИБИ

1.ТМИ бўйича консультация дарси аудиториядан ташқарида амалга оширишга мўлжалланган мустақил ишларни бажариш юзасидан тегишли йўлланмалар бериш ва уни бажарилишини назорат қилиб бориш мақсадида ташкил қилинади.

2.ТМИ бўйича консультация дарси фаннинг календарь-тематик режасига мувофиқ ўтказилади.

3.Консультация дарси тегишли фан ўқитувчиси томонидан ўтказилади.

4. Фан ўқитувчиси консультация дарсида қуйидаги ишларни амалга оширади:

-ТМИ топшириқларни бажариш юзасидан тегишли йўлланма беради: топшириқни бажариш режасини тузишга ёрдамлашади;

-тегишли адабиётлар ва ахборот манбаларини тавсия қилади;

-ТМИ юзасидан тайёрланган ишланма, ҳисобот реферат, ҳисоб-китоб ва топшириқ натижаларини қабул қилади ҳамда баҳолайди.

5. ТМИ бўйича консультациялар талабаларнинг дарсдан бўш вақтлари (куннинг иккинчи ярми)га дарс жадвалига киритилади.

6. ТМИ бўйича консультация дарслари ўқитувчи журналида қайд этиб борилади.

5.«ЛАНДШАФТЛИ ҚУРИЛИШ» ФАНИДАН ТАЛАБАЛАР МУСТАҚИЛ ИШИНИНГ МАЗМУНИ, УНГА ОИД ТОПШИРИҚ ВА ТАВСИЯЛАР

«Ландшафтли қурилиш» фани бўйича талабаларнинг мустақил ишлари мавзулари ва мазмуни, уларни бажариш юзасидан ҳисобот шакллари қуйидаги 1- жадвалда келтирилган.

Мустақил ишни бажаришга оид топшириқ ва тавсиялар ва мавзуни ўрганиш учун тавсия этилган махсус адабиётлар рўйхати ҳамда ўрганилиши лозим бўлган материаллар берилган.

Мустақил иш бўйича тавсия этилган мавзуни ўрганишда дастлаб мавзунинг моҳияти яхшилаб тушуниб олингандан сўнг қўйилган масаланинг назарий асослари, шу соҳа бўйича фан-техника ва илғор тажриба ютуқлари, унинг ишлаб чиқариш билан боғлиқлиги ўрганилади ва шундан сўнггина реферат режаси тузилиб, уни бажаришга киришилади. Бунда режада кўзда тутилган масалалар бўйича материаллар қисқа ҳолда, лекин мавзу тушунарли ҳолда баён этилиши, унга тааллуқли материалларни тўлиқ қамраб олиши шарт, яъни тайёрланган реферат мавзуни тўлиқ очиб бериши лозим. Ҳар бир мавзу бўйича реферат А-4 форматдаги қоғозда 10-15 бет ҳажмида бажарилади, Рефератни бажариш жараёнида туғилган баъзи саволларни ҳал этиш учун талаба консультация дарсларидан бошқа вақтларда ҳам ўқитувчига мурожат этиши мумкин. Талаба рефератни ТМИни бажариш календарь режасида белгиланган муддатларда фан ўқитувчисига топширади ва суҳбатдан ўтади иш рейтинг тизимида баҳоланади.

1-жадвал

«Ландшафтли қурилиш» фанидан назарий ва амалий машғулотлар ҳамда мустақил иш мавзулари, уларнинг ҳажми ва ҳисобот топшириш шакллари*

№	Мавзулар номи	Машғулот тури	Ажратилган соат	ТМИ-Талаба мустақил иши мавзуси ва мазмуни	Ҳисобот шакли
1.	Фан ҳақида тушунча. Ландшафт қурилиши фанининг мақсад ва вазифалари.	маъруза	2	Кириш. Ландшафт қурилиши фанининг мақсад ва вазифалари ҳақида маълумотлар берилади.	Реферат
2.	Ландшафт тушунчаси. Ландшафтшунослик, ландшафт компонентлари, морфологияси ва структураси	маъруза	2	Ландшафтшунослик, ландшафт компонентлари, структураси, морфологияси ва классификацияси ҳақида маълумотлар берилади.	Реферат
3.	Ландшафт ва рельеф. Ландшафт шаклланишида иқлим, гидросфера, эдафик	маъруза	2	Ландшафтни юзага келтирувчи табиий компонентлар ва	Реферат

	омиллар, флора ва фаунанинг роли			жараёнлари Ўрмон ландшафти ва унинг рекреацион аҳамияти ҳақида маълумотлар берилади.	
4.	Ўрмон ландшафти ва унинг рекреацион аҳамияти	маъруза	2	Ўрмонларни ландшафтлар юзага келтиришдаги роли. Ўрмоннинг рекреацион хусусиятларини ошириш.	Реферат
5.	Замонавий ландшафт қурилиши. Ландшафт қурилиши ва физик-географик ҳудудлаштириш.	маъруза	2	Ўзбекистонда географик зоналарни шаклланиши ҳақида маълумотлар берилади..	Реферат
6.	Ландшафт қурилиши объектларини лойиҳалаш ва лойиҳа олди баҳолаш.	маъруза	2	Ландшафт қурилиши объектлари ва лойиҳалашнинг композицияси ҳақида маълумотлар берилади.	Реферат
7.	Ландшафт қурилишининг композиция асослари ва меъёрлаш.	маъруза	2	Ландшафт композицияси воситалари ва меъёрлаш ҳақида маълумотлар берилади.	Реферат
8.	Сув хавзалари қирғоқбўйи ландшафтларини яратиш. Йўл бўйи ландшафтларини шакллантириш ва шаҳар кўчаларини ландшафтли режалаштириш.	маъруза	2	Ландшафт қурилишида парк пейзажи композицияси ҳақида маълумотлар берилади.	Реферат
9.	Ландшафт қурилиши учун манзарали ўсимликлар ассортименти.	маъруза	2	Ландшафт қурилиши учун фойдаланиладиган манзарали ўсимликлар тузиш ҳақида маълумотлар берилади.	Реферат

Изоҳ:* Ўқув жадвалига ҳафтасига 1 марта куннинг иккинчи ярмига консультация учун дарс қўйилади (ТМИ 36 соат : 13 ҳафта = 3 соат)

6.РЕФЕРАТ МАВЗУЛАРИ

Талабалар мустақил таълимнинг мазмуни ва ҳажми

№	Мустақил таълим мавзулари	Берилган топшириқлар	Бажарил иш муддатла ри	Ҳажм и (соат да)
1.	Антропоген, маданий ва деградацияга учраган	Адабиётлардан конспект қилиш. Интернет	3-ҳафта	2

	ландшафтлар.	маълумотларидан фойдаланиш.		
2.	Антропоген ландшафтларни юзага келиши ва уларни рекультивацияси.	Мустақил адабиётларни ўрганиш, таҳлил этиш ҳамда интернет маълумотларини ўрганиш	3-хафта	2
3.	Европада уйғониш даврининг ландшафт қурилишини шаклланиши.	Адабиётлардан конспект қилиш Интернет маълумотларидан фойдаланиш	2-хафта	2
4.	Вертикал кўкаламзорлаштиришда манзарали лианалар ва гул ўсимликлар ассортименти.	Адабиётлардан конспект қилиш Интернет маълумотларидан фойдаланиш	2-хафта	2
5.	Кўкаламзорлаштиришда Ландшафтли қурилиш аҳамияти.	Мустақил адабиётларни ўрганиш, таҳлил этиш ҳамда интернет маълумотларини ўрганиш	4-хафта	2
6.	Ўрмон ландшафти ва унинг рекреацион аҳамияти.	Мустақил адабиётларни ўрганиш, таҳлил этиш ҳамда интернет маълумотларини ўрганиш	3-хафта	2
7.	Ландшафт компонентлари ва элементлари	Адабиётлардан конспект қилиш Интернет маълумотларидан фойдаланиш	4-хафта	2
8.	Ландшафт ва рельеф орасидаги боғлиқлик.	Мустақил адабиётларни ўрганиш, таҳлил этиш ҳамда интернет маълумотларини ўрганиш	4-хафта	2
9.	Ландшафт композицияси ҳақида тушунча.	Адабиётлардан конспект қилиш Интернет маълумотларидан фойдаланиш	5-хафта	2
10.	Ландшафт морфологияси ҳақида тушунча.	Адабиётлардан конспект қилиш Интернет маълумотларидан фойдаланиш	4-хафта	2
11.	Ландшафт турлари ва уларни шаклланишида экологик омиллар роли	Адабиётлардан конспект қилиш Интернет маълумотларидан фойдаланиш	4-хафта	2
12.	Ландшафт қурилиши объектлари	Адабиётлардан конспект қилиш Интернет маълумотларидан фойдаланиш	5-хафта	2
13.	Ландшафт қурилиши объектини лойиҳалаштириш ишлари.	Адабиётлардан конспект қилиш Интернет маълумотларидан фойдаланиш	4-хафта	2
14.	Ландшафт қурилиши фанини ландшафт архитектураси билан	Мавзу бўйича адабиётлар ва интернет	3-хафта	2

	боғлиқлиги.	маълумотларидан фойдаланилади.		
15.	Ландшафт қурилиши фанининг ривожланиш босқичлари.	Адабиётлардан конспект қилиш Интернет маълумотларидан фойдаланиш	4-хафта	2
16.	Ландшафт қурилишида пейзаж элементидан фойдаланиш.	Адабиётлардан конспект қилиш Интернет маълумотларидан фойдаланиш	5-хафта	2
17.	Темурийлар даврида Самарқандда барпо этилган боғларни ўрганиш	Мустақил адабиётларни ўрганиш, таҳлил этиш хамда интернет маълумотларини ўрганиш	4-хафта	2
18.	. Деградацияга учраган ландшафтлар ва уларни қайта тиклаш йўллари	Адабиётлардан конспект қилиш Интернет маълумотларидан фойдаланиш	5-хафта	2
19.	Табиий ва сунъий ландшафтлар. Дарахт ва буталар иштирокида композициялар тузиш	Мустақил адабиётларни ўрганиш, таҳлил этиш хамда интернет маълумотларини ўрганиш	4-хафта	2
20.	Ландшафт қурилиши, рельеф ва сув ҳавзалари	Мустақил адабиётларни ўрганиш, таҳлил этиш хамда интернет маълумотларини ўрганиш	3-хафта	2
21.	Ландшафт қурилишида манзарали дарахт-буталарни гуруҳлаш ва ассортиментини тузиш	Адабиётлардан конспект қилиш Интернет маълумотларидан фойдаланиш	5-хафта	2
22.	Ландшафт композицияси воситаларини ўрганиш	Мустақил адабиётларни ўрганиш, таҳлил этиш хамда интернет маълумотларини ўрганиш	4-хафта	2
23.	Ландшафт қурилишда шакл ва таркибнинг бирлиги ва пропорцияси, симметрия ва ассиметрия	Мустақил адабиётларни ўрганиш, таҳлил этиш хамда интернет маълумотларини ўрганиш	5-хафта	2
24.	Ландшафт объектини эстетик, санитар-гигиеник ва функционал омиллар бўйича баҳолаш	Адабиётлардан конспект қилиш Интернет маълумотларидан фойдаланиш	4-хафта	2
25.	Қишлоқ хўжалик ландшафтлари ва уларнинг структураси	Мустақил адабиётларни ўрганиш, таҳлил этиш хамда интернет маълумотларини ўрганиш	4-хафта	2
26.	Ўрмон ландшафтлари ва уларнинг рекреацион аҳамияти.	Мустақил адабиётларни ўрганиш, таҳлил этиш хамда интернет маълумотларини ўрганиш	3-хафта	2
27.	Кўкаламзорлаштиришда ландшафт дизайни ва интерьер	Мустақил адабиётларни ўрганиш, таҳлил этиш	5-хафта	2

	масалалари	хамда интернет маълумотларини ўрганиш		
	Жами:			54

7. «ЛАНДШАФТЛИ ҚУРИЛИШ» ФАНИДАН ТАЛАБАЛАР МУСТАҚИЛ ИШИНИ БАҲОЛАШ МЕЗОНИ

Мустақил ишларнинг бажарилиши «Талабалар билимини назорат қилиш ва баҳолашнинг рейтинг тизими тўғрисидаги Низом» талаблари асосида назорат қилинади ва баҳолаб борилади. Фан бўйича мустақил ишларни баҳолаш мезонлари талабаларга ўқув йили бошида тегишли ўқув-услугий материаллар билан биргаликда тарқатилади.

ТМИ бўйича тавсия этилган мавзулар бўйича мустақил ишлар реферат тайёрлаш, топшириш ва ўқитувчи суҳбатидан ўтиш (рефератларни ҳимоя қилиш) тарзида ташкил этилади. Талабаларнинг ўқув фани бўйича мустақил иши жорий, оралиқ ва якуний назоратлар жараёнида тегишли топшириқларни бажариши ва унга ажратилган баллардан келиб чиққан ҳолда баҳоланади (3 ва 4-жадваллар). Жадвалда келтирилган маълумотлардан кўриниб турибдики, назарий машғулотлар бўйича мустақил иш (реферат бажариш)га жами 10 балл (1 ва 2-оралиқ назоратлар доирасида 5 баллдан) ва амалий машғулотлар бўйича ҳам 10 балл (1 ва 2 жорий баҳолашларда 3 балдан, 3 - жорий баҳолашда 4 баллдан) ажратилган.

2- жадвал

Талабалар оралиқ назоратлардан тўплайдиган балларнинг мезонлари

№	Кўрсаткичлар	ОН баллари		
		Макс	1-ОН	2-ОН
1	Дарсларга қатнашганлик даражаси. Маъруза дарсларидаги фаоллиги, конспект дафтарларининг юритилиши ва тўлиқлиги.	15	0-7	0-8
2	Талабаларнинг мустақил таълим топшириқларини ўз вақтида ва сифатли бажариши ва ўзлаштириш.	10	0-5	0-5
3	Оғзаки савол-жавоблар, тест топшириш натижалари ва бошқа назорат турлари натижалари бўйича	10	0-5	0-5
Жами ОН баллари		35	0-17	0-18

3- жадвал

Талабалар жорий назоратлардан тўплайдиган балларнинг мезонлари

№	Кўрсаткичлар	ЖН баллари			
		макс	1-ЖН	2-ЖН	3-ЖН
1	Дарсларга қатнашганлик даражаси. Лоборатория машғулотларидаги фаоллиги,	15	0-5	0-5	0-5

	машғулот дафтарларининг юритилиши ва ҳолати				
2	Мустақил таълим топшириқларининг ўз вақтида ва сифатли бажарилиши. Мавзулар бўйича уй вазифаларини бажарилиш ва ўзлаштириши даражаси.	10	0-3	0-3	0-4
3	Оғзаки савол-жавоблар, уй топшириқларини бажариш ва бошқа назорат турлари натижалари бўйича	10	0-3	0-3	0-4
Жами ЖН баллари		35	0-11	0-11	0-13

Талабанинг мустақил ишини баҳолаш унга ажратилган баллар доирасида куйидаги талаблар асосида баҳоланади:

-мавзу тўлиқ очиб берилган, мавзу бўйича тўғри хулоса чиқарилган ва талабанинг ижодий фикрлари мавжуд бўлса мустақил иш - аъло даражада;

-мавзу моҳияти тўлиқ очиб берилган, мавзу бўйича фақат хулоса чиқарилган - яхши даражада;

-мавзу моҳияти тўлиқ ёритилган, аммо баъзи камчишги бўлса – қониқарли даражада;

- мавзу моҳияти ёритилган, камчишгақлар мавжуд бўлса — қониқарсиз даражада.

Талабанинг мустақил иши топшириқларни ўз вақтида ва сифатли бажарилганлик ва ўзлаштирилганлик даражасига кўра баҳоланади ҳамда тегишли назорат турлари бўйича тўпланган балларга қўшилади.

ТАВСИЯ ҚИЛИНАЁТГАН АДАБИЁТЛАР

Асосий адабиётлар

1. Қайимов А. Ландшафтли қурилиш.Ўқув қўлланма–. Тошкент, Фан ва технология, 2005.–122 б..

2. Қайимов А.Қ., Бердиев Э.Т. Ландшафтли қурилиш.(дарслик).– Тошкент, Фан ва технология, 2016.–300 б.

3. Боговая И.О., Фурсова Л.М. Ландшафтное искусство. Учебник.– Москва, Агропромиздат, 1988.–223с.

Қўшимча адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг «Ўрмон тўғрисидаги қонун» ҳужжатлари, Тошкент, 1999.

2. Архитектурная композиция садов и парков. Учебник. Под общ. ред. А.П.Вергунова М., Стройиздат, 1980.

3. Горохов А.А. «Городское зеленое строительство». Учебное пособие. – М., Стройиздат, 1991.

4. Гостев В.Ф., Юткевич Н.Н. Проектирование садов и парков. Учебное пособие. М., Стройиздат, 1991.
5. Николаевская И.А. Благоустройства городов. Учебник. Москва «Высшая школа», 1990. – 160 с.
6. Поикер Х. Культурный ландшафт: формирования и уход. Учебное пособие.– Москва «Агропромиздат» 1987. – 176 с.
7. Чупахин В.М. Основы ландшафтоведения. Учебное пособие. – Москва «Агропромиздат» 1987.
8. Қаландаров М.М. Боғ-парк қурилиши. Маъруза матни.– Тошкент, 2003.

Ўзбекистон Республикаси қонунлари, Президент фармонлари ва Ҳукумат қарорлари

1. “Ўзбекистон Республикасида ландшафт дизайнини ривожлантириш дастурини тасдиқлаш тўғрисида”. – Ўзбекистон Республикаси Вазирлар маҳкамасининг 2013 йил 19 август 223-сонли қарори. – Тошкент, 2013.
3. “2015-2017 йилларда ўрмон хўжаликлари тизимини ривожлантириш, доривор ва озикабоп ўсимликлар хом-ашёсини етиштириш, тайёрлаш ва қайта ишлашни янада кенгайтириш чора тадбирлари тўғрисида”.-Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2015 йил 20 январ № 5-сонли мажлис баёни, 1.12 банди. –Тошкент, 2015.

Интернет ва ЗиёНет сайтлари

www.ziynet.uz

www.uniquegarden.ru

www.agropark.ru

www.vestnik-cvetovode.ru

www.rostochek.ru

www.rosdrevo.ru

www.un.org

www.irida.biz/bushes.html

www.loopy.ru

www.dic.academic.ru

8. ГЛОССАРИЙ

Агротехника – қишлоқ хўжалиги шу жумладан манзарали ўсимликларни ўстириш жараёнида қўлланиладиган ерни шудгор қилиш, бороналаш, ўғитлаш, уруғ тайёрлаш, экиш, ўсимликларни парваришлаш, ҳосилни йиғиштириб олиш ишлари тизими ёки деҳқончилик ишлари техникаси

Аллея – иккала томонидан бир-биридан бир хил масофада экилган дарахтлар ёки буталар экилган пиёдалар юрувчи тротуар ёки автомобиллар ҳаракатланувчи йўл.

Альпинарий ёки альп тоғчаси – тошлардан ва паст бўйли ярим бута ва кўп йиллик ўт ўсимликлардан яратилган ва тоғ ландшафти гўзаллигини акс эттирувчи ландшафт типигадаги тошли боғ.

Антропоген омил – табиий ландшафтга инсон томонидан кўрсатиладиган таъсир. Бу таъсир бир томондан ўсимлик дунёси мажмуасини сақлаб қолишга ва ривожлантиришга қаратилган ижобий бўлса, иккинчи томондан табиий ландшафтларни бузилишига олиб келадиган салбий фаолиятдир ҳамдир.

Арабески – газонлар ва рабаткалар бурчакларида мураккаб тузилган шакллар кўринишидаги гул, барглар, капалак ёки арабча ёзувларни эслатувчи шакллар бўлиб, фавворалар атрофида, хайкаллар олдида барпо этилади.. Улар асосан чиройли гулловчи пакана гуллар ва гиламсимон ўсимликлардан барпо этилади.

Арборетум – ер шарининг турли минтақаларидан келтирилган дарахт-бута турларидан барпо этилган дендрологик боғ. Унда асосан маҳаллий шароитларга мослашган совуқлардан зарарланмайдиган турлар экилади. Арборетумда дарахтларни иқлимлаштириш бўйича тадқиқотлар ўтказилади.

Ареал – муайян ўсимлик тури Одатда кўтарма шаклдатарқалган ҳудуд. Географик картада ареал чегараси чизик, нуқтали ёки контур чизик билан белгиланади.

Архитектура – Аҳоли уй жойлари, бинолар, иншоотларни лойиҳалаштириш –меъморчилик ишлари олиб борувчи мутахассис.. Архитектор фаолиятининг асосий мақсади инсон яшаш, иш, дам олиши учун тўлақонли муҳитини шакллантириш ҳисобланади.

Ассиметрия –симметрия ўқи мавжуд эмас фазовий бўшлиқда ландшафт элементларини нотекис уйғунлашуви ёки тақсимланиш

Ассоциация – таркиби бир хил фитоценозлар йиғиндиси, унинг номи доминант(хукмрон) ўсимлик (дарахт-бута) номи билан аталади.

Барокко – Ўрта асрларда Ғарбий Европада шаклланган бадиий стил, у Францияда ва Италияда боғ-парклар барпо этишда акс этган, унинг

характерли томонлари контрастлилик, хашаматлилик, бўлиб ўша даврнинг мураккаблилиги ва абсолютизм давридаги жамият қарама-қаршилигини ўзида акс эттиради.

Бельведер – чиройли ландшафтга эга худудда баландлик жойда қурилган айланали суҳбатлашув павильони

Бонзай – Интерьерда алоҳида композициялар барпо этиш, миниатюралар боғлар яратиш учун кичик пакана дарахт-буталарни махсус ўстириш ва парваришlash санъати. Бонзай Япониянинг миллий санъати ҳисобланади.

Бинар номенклатура – қўш исмлилик, ўсимликларни икки ном билан аташ тартиби. Бунда биринчи ном туркум номини, иккинчиси ўсимликни морфологик белгиси, жой номи, буюк ботаник олимлар номлари бўлиши мумкин. Бу тартиб К. Линней томонидан тақлиф этилган.

Бордюр – кенглиги 10-30см бўлган лентасимон бир ёки икки қаторли пакана (50 смгача) гулловчи буталар ёки манзарали кўп йиллик ўсимликлар асосида барпо этилади. Улар клумба, рабатка ёки йўлакларни чеккасини бўрттириб туради.

Боскет – тўғри геометрик шаклга эга ёпиқ дарахтзорлардан иборат, тирик девор сифатида экилган дарахтлар ва буталардан иборат ландшафт композицияси. Боскет ичкарасида фавворалар, гулзор, яшил театрлар жойлашиши мумкин.

Бульвар - магистрал йўллар, қирғоқбўйи йўллари ва пиёдалар йўлакларини атрофида кенг полосали аллеяли типда экилган (16 метрдан ошiq) дарахтлар ва буталардан иборат кўкаламзорлаштириш объекти.

Вертикал кўкаламзорлаштириш – яшил лианалар иштирокида барпо этилган 1-2 ярусли кўкаламзорлаштириш объекти. Унинг асосий мақсади майдон етишмаганда кўпроқ яшил майдонга эга бўлиш, бино фасадини безаш, бино деворларини қизиқ кетишдан сақлаш, чанг ва шовқиндан муҳофаза этиш, бино қусурларини яшириш ва хоказолардир..

Вегетатив кўпайтириш – ўсимликларни новда, илдиз, илдизпоя, пиёзи, тугунаги орқали кўпайтириш ва ўз илдизига эга ёш ўсимлик юзага келтириш.

Вегетатив органлар – ўсимликни ҳаётий функцияларини бажарувчи новда, барг, илдиз каби ўсиш органлари.

Вегетация даври – ўсимликни қишги тиним давридан уйғонишидан токи кузги тиним давригача ўсиш учун қулай бўлган совуқ бўлмайдиган давр.

Виадук -чукур каньон ёки жарлик ёки кўндаланг йўл устидан ўтган кўприк

Габитус – ўсимлик шох-шаббасини морфологик ташқи тузилиши, ўсимликнинг умумий кўриниши.

Газон – сунъий чимли ўсимлик қоплами, улар асосан мақсадига кўра манзарали газон, спорт газони бир йиллик гулловчи газон махсус газон ва

хоказоларга ажратилади. Газон ўтлар асосан бошоқдошлар-бир паллали ўсимликлар оиласи бўлиб уларга ажрикбош, тулкиқуйруқ, хушбўйбошоқ, сулибош, қшнғирбош, бетагга, ялтирбош, оқсўхта, райграс ва бошқалар киради.

Гармония – ландшафтли қурилишда композиция алоҳида элементларини бир-бирига мослиги ва уйғунлашуви, у кўп хилликда ўзига хос бирликни шакллантиради

Галофитлар – чўл ва саҳроларда, дарё водийлари ва денгиз бўйларида шўрхоқ ерларида ўсишга мослашган ўсимликлар.

Гидропарк – Сув ҳавзаси доминант бўлган дам олиш истироҳат парки. Ушбу паркда сув юзаси, газон ёки ўтлоқлар ва дарах-буталар эгаллаган майдонлар нисбати 2:1:1 бўлади.

Гидропоника – қум ёки шағалли субстратда манзарали ўсимликларни сувда эритилган озиқ моддалар ёрдамида тупроксиз муҳитда суғориш усули.

Генотип – ўсимлик филогенезини акс эттирувчи ирсий асос.

Геоботаника – ботаниканинг ўсимлик фитоценозларини тузилиши, таркиби, ривожланиши ва тарқалишини тупроқ, иқлим ва бошқа омилларга боғлаб ўрганувчи фан

Гигрофитлар – намсевар ўсимликлар, яъни намлик даражаси ҳаддан зиёд юқори бўлган шароитларда ҳам яшай оладиган ўсимликлар.

Гипокотил – уруғпалла ости-поянинг илдиз бўғини билан уруғ барг орасидаги пастки қисми.

Гипантий – гулўринни ўсишидан ҳосил бўлган сохта мева.

Дурагай – икки ўсимлик тури, шакли ва навларини ўзаро чатиштириш орқали яратилган ва ота-она ўсимлик организмлари ирсий белгиларини ўзида мужассамлаштирган янги ўсимлик.

Дурагайлашув -икки тур ёки тур шакллари чатишиши натижасида янги ўсимлик ҳосил бўлиши жараёни

Дренаж – ер захини қуриштириш ва сизот сувлари сатҳини пасайтириш учун ишлатиладиган зовурлар ва трубалар тизими.

Доминант – фитоценозда унинг ташқи қиёфасини белгиловчи хукмрон асосий дарахт-бута тури. Унинг фитоценозда ҳажми ва биологик массасига кўра биринчи ўринда туради ва фитоценозда иштироки 50% дан кўп.

Интерьер – бинонинг ички қисмини манзарали кўкаламзорлаштириш учун композицион ва бадиий трактовкаси

Интродукция – бирор ўсимликни ўз ареалидан ташқарида у аввал ўсмаган минтақа ёкигеографик ҳудудга келтириб ўстириш.

Илдиз бўғини – ўсимлик бош илдизи билан пояси қўшилиш жойи

Каллюс – ўсимлик новдасини кесилган қуйи(базал) қисмида юзага келадиган йўғонлашган букоқсимон бўртик ёки кадоқ. Ундан илдиз шаклланади

Каскад – ландшафт композицияларида сунъий равишда қурилган кичик шаршарачалар тизими, у кўпроқ террасали паркларда ва боғларда парк композициясининг асосий элементларидан ҳисобланади..

Клон – вегетатив кўпайтириш усулида ҳосил қилинган ва ота-оналик хусусиятларини ўзида тўлиқ мужассам қилган ёш ўсимлик.

Клонал микрокўпайтириш – ўсимликларни стерил шароитларда *in vitro* усулида жинссиз кўпайтириш.

Клумба – пейзаж паркларидаги очиқ майдонларда думалоқ, юлдузли, бурчакли шаклли гулзор унинг ўлчамлари 1-300 квадрат метр бўлиб таркибига кўра содда ва мураккаб клумбаларга ажратилади. Клумбалар бир йиллик, икки йиллик ва кўп йиллик гулли ва манзарали ўт ўсимликлардан барпо этилиши мумкин.

Ландшафт – узок тарихий-геологик даврда шаклланган ва табиий чегараларига эга, табиий ва эстетик кўрсаткичларига кўра бир хил табиий комплекс, жойнинг табиий кўриниши. Ландшафтлар табиий, маданий ва деградацияга учраган бўлиши мумкин.

Ландшафт санъати – ландшафтни бадиий яхшилаш эстетик қимматини оширишга қаратилган, унинг қиёфасини ўзгартиришга қаратилган лойиҳалаш-қидирув ишлари мажмуаси.

Ландшафтли лойиҳалаш – ландшафт архитектурасининг асосий методи, шаҳарларнинг очиқ майдонлари ва шаҳар чеккаларида яшил зоналарда бадиий ва эстетик жиҳатдан янги композициялар яратиш орқали тубдан ўзгартиришга қаратилган лойиҳа-қидирув ишлари мажмуи

Ландшафт заказниги – кам учрайдиган, гўзал ва ноёб кўринишли табиий пейзажни сақлаш мақсадида чекланган фаолият юритиладиган алоҳида кўриқланадиган майдон.

Ландшафт архитектураси – танланган ҳудудда жойнинг пейзаж хусусиятларидан келиб чиққан ҳолда олиб бориладиган қурилиш ишлари, у асосан композициялар яратиш бўйича фаолият юритади.

Ландшафт архитектори – ландшафт архитектураси соҳасида фаолият юритувчи мутахассис

Макет – кўкаламзорлаштириш объектини турли материаллардан тайёрланган кичрайтирилган вариантда тайёрланган фазовий модели

Манзарали дендрология – манзарали дарахт ва буталарнинг морфологияси, биологияси, экологияси ҳамда манзаравийлик хусусиятларини ўрганувчи ва амалиётга қўлловчи фан.

Манзарали кўчатзор – манзарали дарахт ва буталарнинг яшил қурилиш эҳтиёжлари учун етиштириш. Кўчатлар ёшлик давридан шакл берилган ҳолда парваришланади. Кўчатзор ўлчами кўкаламзорлаштириладиган майдоннинг камида 10% ни ташкил этиши керак.

Микология – замбуруғларни ўрганувчи фан, ботаниканинг бўлимларидан бири.

Микориза – юксак ўсимликлар илдизи учларининг замбуруғ мицелийсини гифлари (иплари) билан қўшилиб ўсиши. Микориза дуккакдошлар оиласига мансуб дарахт-бута ўсимликларда учрайди, ўсимлик ва замбуруғ орасида углевод-азотли модда алмашинуви содир бўлади.

Микроэлементлар – ўсимлик озикланиши учун жуда оз миқдорда зарур бўладиган минерал элементлар (бор, рух, мис, марганец, алюминий, молибден)

Мутация – ўсимликда наслдан-наслга ўтувчи ирсий белги ва хусусиятларни кескин ўзгариши.

Мульча – Тупроқ юзасини беркитиш учун ишлатиладиган турли материаллар, уларга майдаланган торф, органик ўғит, компост, ёғоч қириндиси, сомон қиради. Мульча тупроқ намини сақлашга хизмат қилади.

Мусбат шакл - қимматли хўжалик-биологик хусусиятларига эга ва бошқа турдошларидан устун ўсимлик индивиди

Нектар – ўсимлик гулларидаги асал безчалари, яъни нектар безчалари томонидан ажратиладиган ширин хушбўй шира, у гулни чангланиши учун хашоратларни жалб этишга хизмат қилади.

Оранжерея – субтропик ва тропик экинлар ва манзарали ўсимликлар ўстириладиган ва ичкарасида сунъий иқлим шакллантирилган ойна билан ташқи муҳитдан чегараланган сунъий иншоот

Партер – горизонтал текисликда паст бўйли бута ва ўт ўсимликлардан барпо этилган ва геометрик шаклда қурилган очик манзарали композиция. Регуляр стилдаги паркнинг тантанали қисмини ташкил этади.

Партенокарпия – дарахт-бута ўсимликларда уруғланмасдан туриб мева ҳосил бўлиш ҳодисаси.

Пейзаж – ландшафтнинг алоҳида фрагментида эга муҳит, ўзининг физиономик хусусиятларига кўра ўрмон, ўтлоқ, сув хавзаси, тоғли ер, қояли нишаблик ва хоказоларга ажратилади.

Пейзаж парки – сунъий яратилган, рекреацион мақсадлардан фойдаланиладиган, инсонларни ўзига жалб этадиган ва муҳофаза қилинадиган антропоген парк.

Популяция – табиий танланиш жараёнида шаклланган ва муайян ареалига эга дарахт-бута турлари. Популяция турнинг яшаш шакли ҳисобланади.

Рабатка – 0,5-3 м ўлчамларига эга узун лентасимон аллеялар, йўлаклар, тротуарлар чеккасида барпо этилган кўп қаторли гуллар ва манзарали ўсимликлардан иборат композиция.

Рекреацион ўрмон – ўрмоннинг инсон соғлигини тиклаш ва хордиғини чиқариш учун фойдаланиладиган ўрмон массиви, улар бир пайтда муҳим ҳимоя функцияларини ҳам бажаради.

Регенерация – ўсимлик органидан унинг йўқотилган органларини қайта тиклаш ва ёш ўсимлик ҳосил қилиш қобилияти. Регенерация асосида ўсимликларни маданий шароитларда вегетатив кўпайтириш ва клонлар етиштириш амалга оширилади.

Рекультивация – бузилган табиий ландшафтларни қайта тиклаш, аввалги қиёфасига қайтариш, аввалги ўсимлик дунёсини ва тупроқ қатламини тиклаш

Ризосфера – дарахт-бута илдизлари ўсиб турган ва микроорганизмлар тўпланадиган тупроқ қатлами.

Симбиоз – турли турдаги икки ўсимлик ёки ўсимлик – замбуруғ орасидаги биологик ҳамкорлик. Симбиоз турларни ўзаро ривожланишига кўмаклашади, улар орасида модда алмашинуви содир бўлади.

Симметрия – партерда жойлаштирилган ландшафт элементларини бир-бирига нисбатан симметрик равишда жойлашиши

Солитер – очик текисликда ўзининг архитектурони ва жалб қилишига кўра алоҳида жойлаштирилган манзарали дарахтлар

Табиий танланиш – ўсимликларни табиий шароитларга максимал мослашиб ўз тури, ҳаёти ва таракқиёти учун фойдали белги ва хусусиятларини сақлаб қолиши.

Ўрмон – дарахтлар, буталар, ўт ўсимликлар, ҳайвонот олами ва микроорганизмлардан иборат, бир-бирига биологик боғлиқ, бир-бирига ҳамда ташқи муҳитга таъсир этувчи географик ландшафтни асосий элементи.

Ўрмончилик – халқ ҳўжалиги ва аҳолини ёғоч ва бошқа ёғоч бўлмаган ўрмон маҳсулотларига бўлган талабини қондириш ҳамда ўрмонни яхшилаш, муҳофаза этиш ва унинг сувни, тупроқни муҳофазаловчи-ҳимоя, муҳит яратувчанлик ва ижтимоий функцияларини ошириш мақсадида ўрмондан фойдаланиш ва ўрмон етиштиришнинг назарияси ва амалиёти

Ўрмон ресурслари – Ўрмоннинг ёғоч ва ёғоч бўлмаган маҳсулотлари (қўшимча маҳсулотлари) ҳамда унинг фойдали (рекреацион) хусусиятларининг мажмуаси

Ўрмон фонди – Ўзбекистон ҳудудидаги ўрмончилик фаолияти юритиш, ўрмонни кўриқлаш ва ўрмон барпо этиш учун ажратилган барча ўрмон ерлари

Ўрмон кўчатзори – Дарахт-бута турлари кўчатларини етиштириш учун мўлжалланган ўрмон хўжалиги ишлаб чиқариш бўлими

Ўзгарувчанлик – ўсимликларни ташқи муҳит таъсирида янгича белгилар ва хусусиятлар юзага келтириши.

Шаҳарсозлик – инсон ва жамиятнинг вақт ва фазода асосий ҳаётий муҳитини шакллантириш ва ташкиллаштиришнинг назарияси ва амалиёти. Унинг асосий йўналиши – аҳолини яшаши ва дам олиши учун қулай шароитларни яшил дарахтзорларни барпо этиш орқали шакллантириш ҳисобланади.

Фенология – дарахт-буталарда вегетация даврида фасллар ўзгаришига боғлиқ содир бўлувчи мавсумий (фаслий) ўзгаришларни ўрганувчи фан.

Фитоценоз – турли ҳаётий шакллар ва турларга эга бўлган ўсимликлар мажмуи. У турлараро ва тур ичидаги ўсимликлар ўртасида яшаш учун кураш натижасида шаклланади.

Формация – ягона доминант дарахт туридан иборат турли ассоциацияларни бирлашмаси.

Экотип – ўсимлик ареали доирасида муайян тупроқ – иқлим шароитларига мослашган ва ирсий жихатдан барқарор ўсимлик шакллари.

Эндемик – тор ареалга эга ва фақат кичик географик ҳудудда тарқалган ўсимлик тури.

Ювенил ўсимлик – уруғдан униб чиққан ва автотроф озикланишга ўтган ўсимлик ниҳоли.

Япон боғи – япон боғ-парк санъатининг анъанавий усули, у кичик майдонда табиийликни унинг барча элементлари (ўсимлик дунёси, геологик структураси ва бошқалар) асосида худди ўзидек яратади.

МУНДАРИЖА

Кириш.....	3
1. Талабалар мустақил ишларининг мазмуни ва шакллари.....	4
2. Талабалар мустақил ишларини ташкил этишнинг асосий тамойиллари..	7
3. Мустақил ишни амалга оширишда талаба бажариши лозим бўлган вазифалар.....	7
4. Талабалар мустақил иши бўйича консультацияларни ташкил этиш тартиби.....	8
5. «Ландшафтли қурилиш» фанидан талабалар мустақил ишининг мазмуни, унга оид топшириқ ва тавсиялар.....	8
5.Реферат мавзулари	12
7. «Ландшафтли қурилиш» фанидан талабалар мустақил ишини баҳолаш мезони.....	16
Тавсия этиладиган адабиётлар рўйхати.....	18
8.Глоссарий.....	

Босишга рухсат этилди: 2016 йил 25 декабр. Бичими (60x84)^{1/16}.
Шартли босма табағи 2.1. Нашр босма табағи 2.0. Адади 50 нусха.

ТошДАУ таҳририят – нашриёт бўлимнинг РИЗОГРАФ машинасида
офсет усулида чоп этилди. Тошкент – 140, Университет кўчаси, 2 уй